POROVNANIE TÍMOVEJ KOHÉZIE V ÚSPEŠNÝCH CHLAPČENSKÝCH A DIEVČENSKÝCH HÁDZANÁRSKYCH DRUŽSTVÁCH

COMPARATION TEAM COHESION IN SUCCESSFUL BOYS AND GIRLS HANDBALL TEAMS

P. Šiška¹ & S. Priklerová²

¹Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Katedra pedagogiky, psychologie a didaktiky sportu

²Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta telesnej výchovy a športu, Katedra hier

---

ABSTRACT

The main aim of this study was to compare group cohesion in successful youth girls and boys handball teams. A further aim was to examine the relationships between perceived team success and group cohesiveness. The research sample consisted of four handball teams ($n = 60$, vek = $15,4 \pm 0,9$ years). The Youth Sport Environment Questionnaire (YSEQ; Eys, Loughhead, Bray & Carron, 2009) was used to assess the group cohesion, amplified with additional variables. Statistical analysis indicated that levels of social and total cohesion in boys teams were significantly ($p < 0,05$) lower than in girls teams. Correlation analyses of both genders has resulted in finding a significant relationship between evaluating the successfulness of respective team and total (group) cohesion ($r = 0,553^{**}$, $P < 0,01$) as well as task cohesion ($r = 0,553^{**}$, $P < 0,01$), but insignificant concerning social cohesion ($r = 0,336$, $P > 0,05$).

Keywords: group cohesion; boys; girls; handball; evaluating of success

SÚHRN

Hlavným cieľom tejto štúdie bolo porovnať skupinovú kohéziu v úspešných chlapčenských a dievčenských hádzanárskych družstvách. Ďalším cieľom bolo preskúmať vzťah medzi hodnotením úspešnosti vlastného tímu a koheziou skupiny. Výskumný súbor tvorili štyri hádzanárske družstvá ($n = 60$, vek = $15,4 \pm 0,9$ rokov). Na hodnotenie tímovej súdržnosti sme použili dotazník Youth Sport Environment Questionnaire (YSEQ; Eys, Loughhead, Bray & Carron, 2009) doplnený o ďalšie premenné. Štatistická analýza ukázala, že v chlapčenských družstvách boli hodnoty sociálnej i celkovej kohézie významne nižšie ($p < 0,05$) než v dievčenských tímoch. Korelačnou analýzou sme zistili významný vzťah medzi hodnotením úspešnosti vlastného družstva a celkovou (skupinovú) kohéziou ($r = 0,512^{**}$, $P < 0,01$) i úlohovou kohéziou ($r = 0,553^{**}$, $P < 0,01$) a nevýznamný vzťah s sociálnou kohéziou ($r = 0,336$, $P > 0,05$).

Kľúčové slová: skupinová kohézia; chlapci; dievčatá; hodnotenie úspešnosti

---

Úvod

Kohézia reprezentuje „dynamický proces, ktorý sa odráža v tendencii skupiny držať pohromade a zostať jednotný pri snahe o dosiahnutie ich spoločných cieľov a/alebo pri uspokojovaní emočných potrieb svojich členov“ (Carron, Brawley & Widmeyer, 1998, p. 213). Tento jav hrá tak významnú rolu v skupinovej dynamike, že niektorí experti z oblasti sociálnej psychológie označujú kohéziu ako „najdôležitejšiu vlastnosť skupiny“ (Golembiewski, 1962; Lott & Lott, 1965). Jedna z často diskutovaných otázok, ktoré sa

vyskytujú v štúdiách o skupinovej kohézii je vzťah medzi súdržnosťou a úspechom tímu. Príčinou týchto diskusií sú najmä rozdielne výsledky, ktoré boli publikované počas obdobia skúmania tohto konštruktu. Napríklad výskumy nemeckého veslárskoho tímu, ktorý získal zlaté medaile na olympijských hrách a majstrovstvách sveta v rokoch 1960 a 1962, predstavujú často citované štúdie, v ktorých bol zaznamenaný vzťah nízkej úrovne skupinovej súdržnosti a významného úspechu (Lenk, 1969). Fox (1984) nenašiel žiadny významný vzťah medzi súdržnosťou a úspe-

chom. Dokázal, že existuje rozporný vzťah medzi súdržnosťou a úspechom, pretože našiel pozitívne aj negatívne vzťahy. Väčšina výskumných štúdií však prináša poznatky o pozitívnom vzťahu medzi kohéziou a úspechom športového družstva (Carron, Bray & Eys, 2002; Carron, Colman, Wheeler & Stevens 2002; Mullen & Cooper, 1994; Murray, 2006; Shangi & Carron, 1987). V súvislosti s kohéziou a výkonom je často kladená otázka, či vedie vyššia úroveň kohézie k dobrému výkonu alebo či vedie dobrý výkon ku zvýšenej kohézii. Inými slovami, podá lepší výkon ten tím, ktorý dokáže spolupracovať na ihrisku i mimo neho, alebo sa majú hráči radi a pracujú spolu dobre, pretože predviedli výborný výkon? Silnejší vplyv výkonu na súdržnosť bol nájdený v štúdiách ženských univerzitných tímov (Williams & Hacker, 1982). Grieve, Whelan a Mayers (2000) prišli k záverom, že výkon má väčší vplyv na súdržnosť ako súdržnosť na výkon tímu. Weinberg a Gould (2007) zastávajú názor, že vzťah medzi skupinovú kohéziou a výkonom sa odohráva recipročne v uzavretom kruhu. Úspešný výkon smeruje k zvýšenej kohézii, ktorá následne vedie k zvýšeniu výkonu. Práce zaoberajúce sa problematikou skupinovej kohézie predostreli, že určitú úlohu tu zohráva i pohlavie. Výskumov je však málo a sú nekonzistentné vo svojich výsledkoch (Carron, 1982; Mullen & Copper, 1994). Napríklad Gardner et al. (1996) a Widmeyer et al. (1985) našli signifikantne vyššiu úroveň úlohovej súdržnosti v ženských družstvách v porovnaní s mužskými družstvami. Carron et al. (2002) zistili, že vzťah medzi kohéziou a výkonom je významne silnejší u ženských tímov ako u mužských. Výskumný pracovník preto stále skúmajú vnímanie úlohovej a sociálnej kohézie, i keď ženy sú všeobecne považované za súdržnejšie v sociálnej kohézii i v celkovej kohézii (Glenday & Widmeyer, 1993; Spink, 1995). Ďalej je dôležité povedať, že výskumné štúdie v tejto problematike boli v posledných desaťročiach orientované predovšetkým na populáciu dospelých športovcov. Jedným z dôvodov je i fakt, že najčastejšie používaný diagnostický nástroj Dotazník skupinového prostredia (GEQ, Group environment questionnaire; Carron, Widmeyer & Brawley 1985) je vyvinutý pre športovcov staršie ako 18 rokov. Preto poznatky z mládežníckych kategórií sú len minimálne. Najnovšie diagnostické prostriedky nám už umožňujú výskumné bádanie zamerať na mládež, preto hlavným cieľom našej štúdie bolo porovnať skupinovú súdržnosť v chlapčenských a dievčenských hádzanárskych tímov. Ďalším cieľom bolo preskúmať vzťahy medzi hodnotením úspešnosti vlastného družstva a súdržnosťou skupiny.

Metodika

Participanti

Výskumný súbor tvorili štyri hádzanárske družstvá (31 chlapcov, 29 dievčat), ktoré sú účastníkmi 1. Slovenskej ligy v kategórii mladších dorasteniek a mladších dorastencov ($n = 60$, vek = $15,4 \pm 0,9$ rokov). Družstvá sa vo svojich súťažiach umiestnili na popredných priečkach v tabuľke.

Meranie

Na meranie tímovej súdržnosti sme použili dotazník Youth Sport Environment Questionnaire (YSEQ; Eys, Loughhead, Bray & Carron, 2009). Dotazník YSEQ hodnotí vnímanie kohézie v mládežníckych tímov (vekové kategórie 13 – 18 rokov) a bol vyvinutý z dotazníka Group environment questionnaire (Carron, Widmeyer & Brawley, 1985). Dotazníky sú štandardne využívané vo výskumoch orientovaných na problematiku skupinovej súdržnosti v psychológii športu, ale zatiaľ nie sú štandardizované do českého ani slovenského prostredia. Na preklade dotazníka pracovali 4 nezávislí prekladatelia, ktorými bol opatrený spätný preklad do českého i slovenského jazyka. Kompletný dotazník obsahuje 18 položiek a odpovede sú k dispozícii na 9 bodovej škále zoradené na krajoch podľa „absolútne nesúhlasím“ (1) a „absolútne súhlasím“ (9). Vyššie skóre odráža silnejšie vnímanie súdržnosti. Kohézia je hodnotená 3 aspektmi (dimenziami): úlohová kohézia (Task cohesion): reprezentovaná 8 položkami (napr. Ako tím sme jednotný), sociálna kohézia (Social cohesion): reprezentovaná 8 položkami (napr. Niektorí z mojich najlepších priateľov sú členmi tohto tímu) a dve reverzibilné negatívne položky (napr. S členmi môjho tímu si príliš nerozumiem). Dotazník bol doplnený o demografické premenné (pohlavie, vek, škola), o otázku vnímania úspešnosti družstva v sezóne, v ktorej sa mali športovci ohodnotiť ako úspešný je ich tím v tejto sezóne (1 veľmi, 5 vôbec). Dotazník ďalej zahrňoval informácie týkajúce sa tréningového procesu, trénerov a družstva (počet tréningových jednotiek, obdobie, hráčska funkcia, ako dlho máte súčasného trénera, počet členov družstva). Zber dát prebehol v Prahe, kde sa družstvá zúčastnili medzinárodného turnaja Prague Handball Cup 2012. Športovci absolvovali pred samotným testovaním krátku inštruktáž ohľadne vyplňania dotazníka.

Analýza

Štatistická analýza bola realizovaná prostredníctvom softwaru IBM SPSS 20.0. Pre popis dát boli využité základné štatistické metódy (aritmetický priemer, smerodajná odchýlka). Miera závislosti medzi premennými bola hodnotená pomocou Spearmanovho korelačného koeficientu. Pre zhodnotenie významnosti rozdielov medzi skupinami bol použitý t-test pre nezávislé výbery

Tabuľka 1. Porovnanie výsledkov skupinovej kohézie v dievčenských a chlapčenských družstvách
Table 1. Comparison of results group cohesion in youth girls and boys handball teams

	Úlohová kohézia	Sociálna kohézia	Celková kohézia
Dievčatá	62,2±7,5	64,6±3,7	125,8±7,2
Chlapci	55,2±13,7	53,6±17,6	108,8±27,9
Významnosť rozdielov	p<0,15	p<0,05*	p<0,05*

Legenda: * signifikatne významné rozdiely

a významnosť rozdielov bola posudzovaná na hladine významnosti $\alpha = 0,05$.

Výsledky

Pri porovnávaní dievčat a chlapcov sme zistili, že skupiny sa signifikantne odlišovali v úrovni sociálnej kohézie a celkovej kohézie. Priemerné hodnoty sociálnej kohézie boli v chlapčenských tímoch významne nižšie ($p < 0,05$) ako v dievčenských tímoch. Celková kohézia bola rovnako významne nižšia ($p < 0,05$) v chlapčenských ako v dievčenských družstvách. Skupiny sa významne neodlišovali v priemerných hodnotách úlohovej kohézie. Porovnanie výsledkov skupinovej kohézie v dievčenských a chlapčenských družstvách uvádzame v tabuľke 1.

Tabuľka 2. poskytuje zhrnutie korelačnej analýzy vzťahu medzi dimenziami skupinovej kohézie a hodnotením úspešnosti vlastného družstva v chlapčenských a dievčenských hádzanárskych tímoch. Našli sme nevýznamný vzťah v sociálnej kohézii pre dievčenské i chlapčenské družstvá. Analýza vzťahu medzi úlohovou kohéziou a hodnotením úspešnosti vlastného družstva ukázala signifikantný vzťah ($r = 0,553^*$, $P < 0,05$) v chlapčenských družstvách a nevýznamný vzťah v dievčenských tímoch ($r = 0,404$, $P > 0,05$). Celková (skupinová) kohézia korelovala s hodnotením úspešnosti vlastného družstva u dievčat ($r =$

$0,811^{**}$, $P < 0,01$) a nekorelovala u chlapcov ($r = 0,265$, $P > 0,05$). Korelačnou analýzou oboch pohlaví sme zistili signifikantný vzťah s hodnotením úspešnosti vlastného družstva pre celkovú (skupinovú) kohéziu ($r = 0,512^{**}$, $P < 0,01$) a úlohovú kohéziu ($r = 0,553^{**}$, $P < 0,01$) a nevýznamný vzťah pre sociálnu kohéziu $r = 0,336$, $P > 0,05$).

Diskusia

Hlavným cieľom našej štúdie bolo porovnať skupinovú súdržnosť v chlapčenských a dievčenských hádzanárskych družstvách. Jedným z dôležitých výsledkov v našej štúdii je zistenie, že dievčenské družstvá mali vyššie hodnoty sociálnej i celkovej kohézii v porovnaní s chlapčenskými družstvami. Podobné výsledky uvádza Carron et al. (2002), ktorí vo svojom výskume prišli k záverom, že úroveň kohézie je signifikantne vyššia v ženských než v mužských tímoch. V starších výskumoch Widmeyer so svojimi kolegami (1985) prezentovali, že neexistujú žiadne významné rozdiely vo vnímaní úlohovej alebo sociálnej kohézie medzi mužskými a ženskými športovcami. K zaujímavým výsledkom prišli vo svojich výskumoch Gardner et al. (1996) a Widmeyer et al. (1985), ktorí našli signifikantne vyššiu úroveň úlohovej súdržnosti v ženských družstvách. Výsledky nášho výskumu sa prikláňajú k tvrdeniam (Sarrazin et al. 2002),

Tabuľka 2. Vzťah medzi hodnotením vlastnej úspešnosti a kohéziou
Table 2. Relationship between perceived team success and group cohesiveness

Družstvá	Kohézia	Vzťah hodnotenia úspešnosti a kohézie
Dievčenské (n=29, n=2)	Sociálna kohézia	0,327
	Úlohová kohézia	0,404
	Celková kohézia	0,811**
Chlapčenské (n=31, n=2)	Sociálna kohézia	0,266
	Úlohová kohézia	0,553*
	Celková kohézia	0,265
Spolu (n=60, n=4)	Sociálna kohézia	0,336
	Úlohová kohézia	0,553**
	Celková kohézia	0,512**

Legenda: *P < 0,05 ** P < 0,01

ktorí poukazujú na to, že muži participujú v športe prevažne z dôvodov orientovaných na cieľ (úlohová kohézia), zatiaľ čo ženy športujú prevažne pre vnútorné potreby (sociálna kohézia).

Ďalším cieľom bolo preskúmať vzťahy medzi hodnotením úspešnosti vlastného tímu a súdržnosťou skupiny. Pokiaľ sa pozrieme na vzťahy medzi hodnotením úspešnosti vlastného družstva a kohéziou u nášho súboru, môžeme vidieť signifikantné vzťahy s celkovou (skupinovou) kohéziou a úlohovou kohéziou a nevýznamný vzťah v sociálnej kohézii. Podobné výsledky uvádzajú Mullen and Copper (1994), ktorí prezentovali, že úlohová kohézia má signifikantný vzťah so skupinovým výkonom a ovplyvňuje úspech tímu viac než sociálna kohézia. Naše výsledky odporujú zisteniam Van Vienen and De Dreu (2001), že sociálna kohézia má silnejší vzťah s úspechom ako úlohová kohézia. Aj napriek rozdielnym výsledkom medzi úlohovou a sociálnou kohéziou sa nedá vyvrátiť, že celková kohézia je dôležitý faktor úspechu družstva (Eys, Loughhead, Bray, & Carron, 2009; Widmeyer et al., 1993). Carron et al. (2002) zistil, že vzťah medzi kohéziou a výkonom je významne silnejší v ženských tímoch ($r = 0,949$) ako v mužských ($r = 0,556$). Naše výsledky sú v tomto nálezoch podobné. Carron, Colman, Wheeler and Stevens (2002) realizovali meta-analýzu 46 výskumov, ktoré skúmali vzťah medzi kohéziou tímu a tímovým úspechom uvádzajú signifikantný vzťah s celkovou kohéziou. Autori ďalej rozdelili merania podľa toho, či reprezentujú úlohovú alebo sociálnu kohéziu a zistili, že u oboch existuje obdobná pozitívna väzba medzi kohéziou a skupinovým výkonom. Tieto výsledky sa odlišujú od našich len v sociálnej kohézii.

Dôležité je tiež spomenúť niektoré obmedzenia našej štúdie týkajúce sa predovšetkým výskumnej vzorky a porovnania výsledkov s inými štúdiami. Naš súbor bol tvorený menším počtom športovcov, pretože sme sa cielene zamerali na dlhodobú úspešnú mládežnícke hádzanárske družstvá, a preto sa táto skupina odlišuje od všeobecnej populácie športovcov. Zároveň je však nutné podotknúť, že závery sú platné predovšetkým pre túto skupinu športovcov. Výskumov zameraných na mládežníckych kategórie je veľmi málo a preto sme naše výsledky porovnávali hlavne so štúdiami realizovanými na populácii dospelých športovcov.

Záver

Porovnaním tímovej kohézie v chlapčenských a dievčenských hádzanárske družstvách sme zistili, že dievčenské družstvá dosahujú vyššie hodnoty v sociálnej i celkovej súdržnosti než chlapčenské tímy, zatiaľ čo v úlohovej súdržnosti sú zrovnateľné. Ak si všimneme vyššie naznačené súvislosti tak sa ukazuje, že úspešné dievčenské družstvá sú súdržnejšie než chlapčenské. Ďalej sme našli signifikantný vzťah medzi hodnotením

úspešnosti vlastného družstva a celkovou (skupinovou) kohéziou ($r = 0,512^{**}$, $P < 0,01$) i úlohovou kohéziou ($r = 0,553^{**}$, $P < 0,01$) a nevýznamný vzťah medzi sociálnou kohéziou ($r = 0,336$, $P > 0,05$). Tieto zistenia je však potrebné overiť na reprezentatívnejšej vzorke mládežníckych športovcov a nie medzi vnímaním vlastnej úspešnosti, ale medzi skutočným úspechom napr. postavenie družstiev v tabuľke.

Na záver konštatujeme, že v tejto problematike zostáva množstvo otvorených otázok naznačujúcich smery budúcich výskumných štúdií, najmä v prostredí Českej a Slovenskej republiky, kde takto orientované výskumy sú skôr ojedinelé.

Literatúra

- Carron, A., V. (1982). Cohesiveness in sport groups: Interpretations and considerations. *Journal of Sport Psychology*, 4, 123-138.
- Carron, A., V., Widmeyer, W., N. & Brawley, L., R. (1985). The development of an instrument to assess cohesion in sport teams: The group environment questionnaire. *Journal of Sport Psychology*, 7, 244-266.
- Carron, A., V., Brawley, L., R. & Widmeyer, W., N. (1998). The measurement of cohesiveness in sport groups. In J. L. Duda (Ed.), *Advances in sport and exercise psychology measurement* (pp. 213-226). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Carron, A.V., Colman, M.M., Wheeler, J. & Stevens, D. (2002). Cohesion and performance in sport: A meta-analysis. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24, 168-188.
- Carron, A.V., Bray, S., R. & Eys, M., A. (2002). Team cohesion and team success in sport. *Journal of Sports Sciences*, 20, 119-126.
- Eys, M., A., Loughhead, T., Bray, S., R. & Carron, A., V. (2009). Development of a Cohesion Questionnaire for Youth: The Youth Sport Environment Questionnaire. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31, 390-408.
- Fox, E., C. (1984). Team Cohesion, Ability and Coaches' Leadership Effectiveness as Predictors of Success in Women's Intercollegiate Softball, University of Oregon Microforms.
- Gardner, D., E., Shields, D., L., Bredemeier, B. J., & Bostrom, A. (1996). The relationship between perceived coaching behaviors and team cohesion among baseball and softball players. *The Sport Psychologist*, 70, 367-381.
- Glenday, L., & Widemeyer, W., N. (1993). Describing and explaining gender differences in the cohesion of athletic teams. Paper presented at the Association for the Advancement of Applied Sport Psychology Conference, Montreal, Quebec.
- Golombiewski, R. (1962). The small group. Chicago, IL: University of Chicago.

- Grieve, F., G., Whelan, J. & Meyers, A. (2000). An Experimental Examination of the Cohesion-Performance Relationship in an Interactive Team Sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, v. 12, p. 219-235.
- Lenk, H. (1969). Top performance destitute internal conflict: An antithesis to a functional proposition. In: Carron, A., V., Hausenblas, H., A. & Eys, M., A. (2005). *Groupdynamics in sport* (3rd ed.) Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Lott, A., J. & Lott, B., E. (1965). Group cohesiveness as interpersonal attraction: A review of relationships with antecedent and consequent variables. *Psychological Bulletin*, 64, 259-309.
- Mullen, B. & Cooper, C. (1994). The Relationship between Group Cohesion and Performance: an Integration. *Psychological Bulletin*, v. 115, p. 210-227.
- Murray, N., P. (2006). The Differential Effect of Team cohesion and Leadership Behavior in High School Sports, *Individual Differences Research*, v. 4, n. 4, p. 216-225.
- Sarrazin, P., Vallerand, R., Guillet, E., Pelletier, L., & Cury, F. (2002). Motivation and dropout in female handballers: A 21-month prospective study. *European Journal of Social Psychology*, 32, 395-418.
- Shang, G. & Carron, A., V. (1987). Group cohesion and its relationships with performance and satisfaction among high school basketball players. *Canadian Journal of Sport Science*, 12, 20P.
- Spink, K., S. (1995). Cohesion and intention to participate of female sport team athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 77, 416-427.
- Van Vianen, A., E., M. & De Dreu, C., K., W. (2001). Personality in teams: Its relationship to social cohesion, task cohesion, and team performance. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 10, 97-120.
- Weinberg, S. R. & Gould, D. (2007). *Foundations of sport and exercise psychology*. (4th ed.) Champaign, IL: Human Kinetics.
- Williams, J., M. & Hacker, C., M. (1982). Causal relationships among cohesion, satisfaction and performance in women's interscollegiate field hockey teams. *Journal of Sport Psychology*, 4, 324-337.
- Widmeyer, W., N., Brawley, L., R., & Carron, A., V. (1985). *The Measurement of Cohesion in Sport Teams: The Group Environment Questionnaire* London, Ont: Sports Dynamics
- Widmeyer, W., N., Carron, A., V., & Brawley, L. R. (1993). Group cohesion in sport and exercise. In R. Singer, M. Murphey, & L. Tennant (Eds.), *Handbook of research on sport psychology*. New York: Macmillan.

Mgr. Pavol Šiška
Fakulta tělesné výchovy a sportu
José Martího 31
Praha 6 – Veleslavín, 16152
pavol.siska86@gmail.com